

Veel üks Figaro ...

Möödunud nädalal vallutas Figaro tõepoolest kogu Estonia Teatri — teda võib kuulda — näha nii suurel laval kui talveaias. Tegelikult seob kaht üheaegselt mängukavas olevat koomilist ooperit vaid libreto: mõlemad põhinevad Beaumarchais' näidendil "Sevilla habemeajaja", 31. märtsil esietendus Estonia talveaias Giyanni Paisiello "Sevilla habemeajaja", lavale toojaks seegi kord (nagu ka Rossini samanimelise ooperi puhul) võõramaalased — lavastaja Tiina Falck Soomest ja muusikajuht Andrei Petrenko Peterburist. Oma teist kunstnikutööd talveaias tegi Mari Ann Ahas.

Lavastaja Tiina Falck on lõpetanud Sibeliusi Gümnaasiumi, Sibeliusi Akadeemia ooperistuudio ning töötanud Soome Rahvusoperis lavastaja assistendina. 1986. aastast on ta seotud Savonlinna ooperipidustustega, töötades sealgi lavastaja assistendina ("Võluflööt", "Lendav Hollandlane", "Aida"). Tänavu on T. Falckil plaanis tuua ooperipidustustel lavale taas "Aida" ning Peterburi koori ja orkestriga "Jevgeni Onegin". Paisiello "Sevilla habemeajaja" on teine ühine töö Andrei Petrenkoga, kes dirigeeris lavastaja diplomietendust Gounod "Fausti" möödunud aasta algul Tampere. 1988. aastast on Tiina Falck seotud Peterburiga, jätkates seal oma teatrilaseid õpinguid. Andrei Petrenko töötab Peterburi konservatooriumis dirigeerimisõppejõuna ning on ka ise nii ooperi- kui sümfooniaorkestri dirigendina aktiivselt tegev.

leele, võrrelda lahendusi. Rõhuasetused on erinevad. Ka näiteks raev ja viha ei väljendu varnaselt: kui Paisiello raev võib olla ka kaunis, siis Rossiniil hakkavad need tunded muusikas tugevamaid toone võtma, tunnete amplituud on hoopis suurem." Nii võiks Paisiello Figaro-lugu vaadata koomilise kammerooperi stiilinäitena, aga kuulata ka ilusat muusikat, mis hakkab muidugi elama vaid professionaalse muusitseerimise puhul.

G.Paisiellot peetakse naapoli ooperikoolkonna silmapaistvaimaks esindajaks, olles loonud umbes 100 ooperit, parimad neist buffo-ooperid. "Sevilla habemeajaja" esietendus 1782. aastal Peterburis, kus see on ka kirjutatud, sest Paisiello töötas tol ajal Peterburis õukonna heliloojana. Esietenduse järgselt vallutas ooper nii Veneetsia, Naapoli, Viini, Amsterdamit kui ka näiteks Londoni lavad. Suur populaarsus oli ka põhjus, miks kukkus läbi Rossini "Sevilla habemeajaja" esietendus 1816. aastal. Käesoleval sajandil on Paisiello ooperit lavastatud haruharva.

Eksperiment nii näitlejale kui publikule

Talveaias etenduv "Sevilla habemeajaja" on esitajate koosseisult erandlik: lisaks Anu Kaalule või Kai Parmasele (Rosina) on põhijõud seekord Estonia teatrikoorist. Loomulikult on nii mõnelgi esinejal varasemaidki solistikogemusi, ent sellegipoolest võib lavastust pidada eksperimentiks. Mare Põldmäe: "Aas-

siaali. Õige teater soodustab seda. Olen kindel, et sellest võidab nii koor, solistid kui teater ja ka publik." Noored ooperilauljaks õppijad võiksid saada esimesi lavakogemusi nimelt niisugustes, madalama keerukuse astmega lavastustes. Kui õpitakse tunnetama üht lava, suudetakse toime tulla ka teistel lavadel ning talveaed oma just mitte ideaalsete tingimustega oleks esimesteks katsetusteks sobiv koht. "Võib olla nii mõnigi koorilaulja, kelle tegelikest võimetest ei teata midagi, hakkab nii silma. Hiljem saaks neid kasutada kas või väikestes osades suurel laval," arvab Mare Põldmäe.

Kui meil toimib (filmselt olude sunnil) süsteem, et solist ja koorilaulja jääb koorilauljaks, siis noor lavastaja on kindel, et iga koorilaulja peaks olema võrdväärselt hea solist, mis on vajalik teatri normaalseks funktsioneerimiseks. "Teatrimehhanismis ei peaks olema elukausest lähtudes liidreid ja teisejärgulisi," selgitab oma suhtumist A. Petrenko.

Kes ütles, et töö peab kerge olema?

Lauljale, kes harjunud kooris töötama, on solistina lavale tulek vägagi vaevaline: proovides tuleb ilmsiks kõik see, mida teistega koos lauldes võimalik varjata või hoopiski mitte märgata. Oma oskusi uue positsiooniga kohandada on raskem, kui kõrvaltvaatajale tundub. Ei tohiks langeda suures saalis mängitava Rossini "Sevilla habemeajaja" tegelas-

kujude mõju alla ... Samuti ei...



• Bartolo osas on MARTH LAUR.

ka ise nii ooperi- kui sümfooniaorkestri dirigendina aktiivselt tegev.

Raevul ja raevul on vahe, ka muusikas

Paisiello ja Rossini "Sevilla habemeajajal" eraldab 25 aastat, tänapäeva mõistes lühike aeg, 18.–19. saj. vahetusel tähendas see aga täiesti erinevaid tõekspidamisi, muusikalisi tavasid. Tutvustab Mare Põldmäe: "Paisiello teost peetakse koomilise ooperi parimaks näiteks. Oma ühtses muusikalises stiilis on see väga välja peetud. Võib tunduda küll natuke ühehüljaline, too ajastu on meile liiga võõras. Paisiello muusika on muidugi hulga vaesem, kuid oma vähem erdate karaktersete meloodiatega, muusikaliste kujunditega annab rohkem tõlgendusvõimalusi.

Huvitav on tõmmata paral-

kogemusi, ent sellegipoolest võib lavastust pidada eksperimentiks. Mare Põldmäe: "Aasia tagasi toimus üsna edukas kontsert, millel esinesid koori solistid. Sellest tekkis idee, mille initsiaatoriks Väino Karo, kes nüüd krahv Almavivana publiku ette astub. Ta hakkas otsima väikse orkestriseadega kammerlikku ooperit, mida oleks võimalik teha talveaia laval. Pilk jäi Paisiellole ka selle mõttega, et samal ajal mängitakse suures saalis Rossini."

Lavastaja Tiina Falcki sõnul on analoogseid etendusi lavastatud ka Soomes, mõttega anda võimalus just koorilauljatele, kel muidu solistide varju jäänud ei pruugi üldse avaneda juhust proovida oma võimeid. Andrei Petrenko: "See on hea eksperiment, sest teatris töötades peab inimestel olema maksimaalne võimalus avada igakülgset oma loomingupotent-

tes saalis mängitava Rossini "Sevilla habemeajaja" tegelaskujude mõju alla ... Samuti ei saa lavale oodata Pavarottit ...

Tiina Falck: "Mõeldes algusele, mil nad seisid üldse esimest korda üksi laval, tegid esimest korda oma rolli, on saavutus märkimisväärne. Ei ole sugugi lihtne eraldada koorist ja teha soolorolli." Muusikajuht lisab, et tema jaoks oli lauljate nii vokaalne kui näitlejameisterlikkuse areng märgatav, tänu millele võiks arvata lavastuse siiski õnnestumise kilda. Iseküsimus, kas publik ka nõustub etendust vaatama, lähtudes samadest kriteeriumidest.

Lavastades võeti aluseks näitlejate võimed, olemasolev materjal kohandati vastavalt nende individuaalsusele, mis on nii lavastaja kui muusikajuhi sõnutsi ka loomulik, peaasi, et lauljad oleks võimelised uut

• Bartolo osas on MIHKT LAUR.

vastu võtma: "Tõeline koomiline ooper püsib inimestel, kes seda mängivad ja tingimustel, milles seda esitatakse. Antud tingimustes ei ole võimalik mängida lavastust terviklikult, nagu on kirjutanud Paisiello. Mitte sellepärast, nagu tahaksime olla barbarid, kes omaarvates ebaõnnestunud muusikalised osad välja jätaavad. Koomilist kammerlavastust ei saa mängida nagu traditsioonilisi oopereid, sest dramaturgia lähtub ajast. Aja jooksul teeb aga iga ooper läbi muutused: materjal kristalliseerub, säilib loo tuum. Tulemuseks on alati erinevad etendused."

Talveaed sobib just kammerooperiks

Andrei Petrenko sõnul langevad talveaia võimalused ühte kammerooperi vajadustega, sest reeglina koomilistes kammerooperites peab näitleja olema näha hästi ka binokliita: "Võrdselt on oluline nii müümika kui plastika, kogu mängitües ereduses. Olen viibinud paljudes Itaalia vanaaegsetes teatrites, kus mängitakse just nimelt selliseid koomilisi oopereid ja need teatrid ei ole pindalalt sugugi suured: vaid 150–200 kohta."

Vaatajal jääb üle nõustuda või vastu vaielda. Vaevalt, et Paisiello nägemus kelmikast habemeajajast üldse mingit kogemust ei annaks, kui mõelda kas või sellele, et harva juhtub teatri mängukavva üheaegselt kaks samal algmaterjalil, ent nii erineva lahendusega lavastust.

MADLI PARTS

VALDUR PEDAJASE fotod

Kultuurikonverents Pedagoogikaülikoolis

Tallinna Pedagoogikaülikooli kultuuriteaduskond kuulutas mõni aeg tagasi, et TPÜ-s korraldatakse sõjaeelse Eesti vabariigi kõrgkultuuri teaduslikult analüüsiv konverents. Vastukajana reageeris mitu väga tuntud ja ka nooremat, veel mitte nii tuntud kultuuriuurijat meie kõrgkoolidest, uurimiskeskustest, muuseumidest ja mujalt. Konverents toimub 7. ja 8. aprillil TPÜ raamatukogu konverentsisaalis Narva maantee 29, teisel korrusel. Avasõna ütleb TPÜ rektor Talis Bachmann, sissejuhatavalt kõneleb filosoofiakandidaat Rein Ruutsoo tsivilisatsiooni ja kultuuri arengust sõjaeelses Eesti vabariigis. Siis järgnevad ettekanded toleaeegsest ilukirjandusest (Maie Kalda, Mihkel Rebane, Lehti Tavel, Leo Villand), muusikast (Maris Männik, Margus Pärtlas, Tiia Järg, Tiina Selke), kujutavast kuns-

tist (Mirjam Peil, Kaalu Kirme, Mari Nõmmela, Ave Tarvas, Marju Jõgis), teatrist (Margus Tuuling), kinost (Veste Paas), ajakirjandusest (Reet Vääri). Huvipakkuvaks kujunevad kindlasti ka ettekanded selistest üksikküsimustest nagu eesti keele lektorite tegevusest Tartu Ülikoolis (professor Eduard Vääri) ja ühest kultuurilembesest poliitseikonstaablist, kes pärast langes repressioonide ohvriks (professor Pille Kippar). Eesti kultuuritegelaste vastu suunatud repressioonidest kõnelevad pikemalt konverentsi kaks viimast ettekannet Kalju Haanilt ja Avo Hirvesoolt. Konverentsi lõpetab 8. aprilli pärastlõunal toimuv diskussioon.

KAALU KIRME

KAALU KIRME on TPÜ professor, korraldava komisjoni liige.

Vabandame!

31. märtsi "Päevalehes" ilmunud teatesse "Raekoja jagati Nukitsaid" on sattunud kahetsusväärsed vead, mida sooviksime parandada. I kirjanduspreemia saa-

nud Henno Käo võiduramatu pealkiri on "Dondijutud", III kunstnikupreemia sai Ebe Tramberg raamatuga "Kõrkjamüts".

• Lavastaja TIINA FALCK ja muusikajuht ANDREI PETRENKO.

